Ymateb Llywodraeth Cymru

Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith: adroddiad *Cyfoeth Naturiol Cymru - Gwaith Craffu Blynyddol 2023-24*

27 Mehefin 2024

Fel Ysgrifennydd y Cabinet sy'n atebol am berfformiad a chyflawniad Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC), rwy'n croesawu adroddiad Cyfoeth Naturiol Cymru - Gwaith Craffu Blynyddol, y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith (y Pwyllgor).

Hoffwn ddiolch i'r Pwyllgor am ei ystyriaeth ofalus a phroffesiynol wrth ymgymryd â'r gwaith craffu hwn fel y nodir yn ei adroddiad cynhwysfawr a gyhoeddwyd ar 21 Mai 2024.

Nodir yma ymateb Llywodraeth Cymru i 13 argymhelliad yr adroddiad.

Huw Irranca-Davies AS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig

Cabinet Secretary for Climate Change & Rural Affairs

Cynnwys

1. Llywodraethiant 3

Argymhelliad 1. 3

Argymhelliad 2. 4

Argymhelliad 3. 4

2. Cyllideb 5

Argymhelliad 4. 5

Argymhelliad 5. 5

Argymhelliad 6. 6

Argymhelliad 7. 6

3. Materion Eraill 7

Argymhelliad 8. 7

Argymhelliad 9. 8

Argymhelliad 10. 9

Argymhelliad 11. 9

Argymhelliad 12. 10

Argymhelliad 13. 11

1. Llywodraethiant

Yn yr adran hon, canolbwyntiodd y Pwyllgor ar Lythyr Cylch Gwaith CNC, ei Gynllun Corfforaethol, Cytundebau Lefel Gwasanaeth, Cynllun Busnes a mesurau perfformiad, recriwtio a sgiliau, a ffyrdd CNC o weithio ar ôl y pandemig.

Gwnaeth y Pwyllgor dri argymhelliad yn yr adran hon.

Argymhelliad 1.

Dylai CNC fwrw ymlaen â'r gwaith o ddatblygu a gweithredu cytundebau lefel gwasanaeth ar draws yr holl feysydd eraill o'i fusnes sy'n weddill a rhoi amlinelliad manwl o gam nesaf y gwaith cytundebau lefel gwasanaeth, gan gynnwys meysydd penodol i'w cynnwys ac amserlen.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Gwrthod

1. Mae Cynllun Corfforaethol CNC, *Byd Natur a Phobl yn Ffynnu Gyda'n Gilydd*, yn nodi gweledigaeth, cenhadaeth ac amcanion llesiant CNC hyd at 2030.

2. Er mwyn gwella'r ffordd y bydd amcanion y Cynllun Corfforaethol yn cael eu cynllunio a'u cyflawni, drwy 2024-25, mae CNC yn canolbwyntio ar ddatblygu a phrofi dull cynllunio aml-flwyddyn, yn cynnwys nodi metrigau adrodd ar gyflawniad, gan ddysgu o ddatblygiad a gweithrediad y cytundebau lefel gwasanaeth. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda CNC i brofi a mireinio'r dull hwn gydol 2025-2026.

3. Gan y bydd y ffocws ar gynllunio aml-flwyddyn, mae Llywodraeth Cymru wedi cytuno gyda CNC nad oes bellach angen parhau gyda'r broses o lunio cytundebau lefel gwasanaeth. Wrth ddatblygu'r cynlluniau aml-flwyddyn bydd yn nodi'n glir faint o adnoddau fydd eu hangen fel y gellir cyflawni'n llwyddiannus amcanion Cynllun Corfforaethol CNC. O'r herwydd mae'r Argymhelliad hwn wedi cael ei 'Wrthod'.

Argymhelliad 2.

Dylai CNC archwilio cyfleoedd i ymgysylltu â rhanddeiliaid i fireinio a gwella effeithiolrwydd y cytundebau lefel gwasanaeth, gan ganolbwyntio'n arbennig ar y meysydd blaenoriaeth a nodwyd ar gyfer y cam nesaf o ddatblygu'r cytundebau lefel gwasanaeth.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Gwrthod

4. O fewn y broses gynllunio aml-flwyddyn sydd eisoes wedi'i chrybwyll, bydd y ffocws cysylltiedig ar ailadrodd fframwaith rheoli perfformiad CNC yn rhoi mwy o eglurder ar sut mae CNC wedi cyflawni ei amcanion ei hun a'r rhai a rennir â rhanddeiliaid. Bydd hyn yn sicrhau gwell dealltwriaeth o effeithiolrwydd, gan nodi'r hyn sy'n ysgogi cyflawniad a'r hyn sy'n ei rwystro a lle mae angen i bethau newid.

5. Bydd y ddealltwriaeth gynyddol hon, ynghyd â mewnwelediadau a geisir gan ein rhanddeiliaid, yn helpu CNC i flaenoriaethu ble a sut y gall wella darpariaeth gwasanaethau. Gyda'i gilydd, byddant yn cyfrannu at gynllunio aml-flwyddyn CNC, y cyfeirir ato yn Argymhelliad 1, ac o fudd iddo.

Argymhelliad 3.

Dylai CNC roi diweddariad cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl 31 Hydref 2024 ar hynt y gwaith o ddatblygu dangosyddion strategol a metrigau perfformiad terfynol.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn

6. Bydd CNC yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar ôl profi a datblygu ei ddull cynllunio aml-flwyddyn, a gyfoethogir gan fewnbwn rhanddeiliaid. Bydd hyn yn cynnwys canlyniadau ei waith profi a mireinio effeithiau a dangosyddion strategol. Noder y disgwylir i'r gwaith hwn gael ei gwblhau a'i gymeradwyo gan ei Fwrdd yn ystod hydref 2024.

2. Cyllideb

Yn yr adran hon, canolbwyntiodd y Pwyllgor ar bwysau cyllidebol a rheoli'r gyllideb, a oedd yn cynnwys y posibilrwydd o gau canolfannau ymwelwyr CNC.

Mae'r Pwyllgor wedi gwneud pedwar argymhelliad yn yr adran hon.

Argymhelliad 4.

Dylai CNC weithio'n agos gyda Llywodraeth Cymru i ddatblygu a gweithredu strategaethau sy'n lleihau effeithiau negyddol setliad presennol y gyllideb a sicrhau y caiff gwasanaethau hanfodol eu cynnal er gwaethaf y diffyg cyllid.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn

7. Dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, mae CNC wedi bod yn gweithio'n agos ac yn llwyddiannus gyda Llywodraeth Cymru wrth iddi gynnal nifer o adolygiadau manwl i wella sut y rheolir ei chyllidebau a'r risgiau ariannol cysylltiedig, ac mae'r gwaith hwn yn dal i fynd rhagddo. Bydd y dull hwn yn parhau i sicrhau bod CNC yn canolbwyntio ar gyflawni ei swyddogaethau blaenoriaeth a'i ddyletswyddau statudol o fewn yr amlenni cyllidebol cyfredol ac amlenni cyllidebol y dyfodol.

Argymhelliad 5.

Dylai CNC ddatblygu a gweithredu strategaeth ymgysylltu sy'n cynnwys ymgynghori â'r cyhoedd a rhanddeiliaid ynghylch penderfyniadau ar gwtogi neu ailstrwythuro gwasanaethau. Dylai'r strategaeth hon geisio rheoli disgwyliadau ac esbonio newidiadau yn y modd y darperir gwasanaethau.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn

8. Mae CNC yn cwblhau cynigion i sicrhau cynaliadwyedd a chadernid ariannol yn 2025-26 a 2026-27. Unwaith y bydd y gwaith hwn wedi'i gwblhau, bydd CNC yn darparu cynllun cyfathrebu wedi'i dargedu ar gyfer gweithwyr, partneriaid a rhanddeiliaid, ar yr adeg briodol, i esbonio unrhyw newidiadau a sut y bydd gwaith cyflawni a/neu ymgysylltu yn esblygu o ganlyniad.

Argymhelliad 6.

Dylai CNC roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor maes o law am fanylion a chanlyniad ei gais buddsoddi i arbed.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn

9. Mae disgwyl i CNC rannu manylion ei gais buddsoddi i arbed erbyn diwedd blwyddyn ariannol 24/25.

Argymhelliad 7.

Dylai CNC adrodd i'r Pwyllgor yn y chwe mis nesaf ar statws ei ganolfannau ymwelwyr ac amlinellu cynlluniau i barhau i'w gweithredu.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn

10. Bydd CNC yn adrodd i'r Pwyllgor yn y chwe mis nesaf h.y. erbyn diwedd Rhagfyr 2024, ar statws ei Ganolfannau Ymwelwyr, gan gynnwys amlinellu sut y mae disgwyl y bydd y Canolfannau hyn yn gweithredu yn y dyfodol.

3. Materion Eraill

Yn yr adran hon, canolbwyntiodd y Pwyllgor ar heriau a chyllid ar gyfer bioamrywiaeth; mynd i'r afael â llygredd dŵr sy'n deillio o amaethyddiaeth mewn perthynas â gorfodi ac asesiadau ac adolygiad polisi sy'n mynd rhagddynt; plannu coed a rôl CNC o ran rheoli coedwigoedd; ac ardaloedd draenio mewnol.

Mae'r Pwyllgor wedi gwneud chwe argymhelliad yn yr adran hon.

Argymhelliad 8.

Dylai Llywodraeth Cymru archwilio cyfleoedd i ddatblygu a gweithredu fframwaith ariannu cydgysylltiedig sy'n caniatáu ar gyfer dyrannu adnoddau'n strategol o wahanol ffynonellau i gefnogi cadwraeth bioamrywiaeth.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn

11. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda CNC i archwilio cyfleoedd i ddatblygu a gweithredu fframweithiau ariannu amgen er mwyn rhoi hyblygrwydd ychwanegol i CNC i gefnogi ei waith.

12. Er enghraifft, ar gyfer blwyddyn ariannol 2024-2025, mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu model ariannu newydd i gefnogi rheolaeth CNC o Ystad Goetiroedd Llywodraeth Cymru. Mae'r trefniadau newydd hyn yn rhoi cyllideb flynyddol benodol i CNC, a fydd yn ei helpu i liniaru effaith anwadalrwydd yn y farchnad pren.

13. Mae CNC yn ystyried ac yn adolygu'n feirniadol yr holl weithgareddau, gan sicrhau ei fod yn canolbwyntio ar gyflawni ei swyddogaethau blaenoriaeth a'i ddyletswyddau statudol o fewn y cyllidebau presennol fel yr amlinellir yn Llythyr Cylch Gwaith Tymor y Llywodraethu CNC. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ddarparu'r holl gymorth sydd ei angen ar CNC yn yr adolygiadau hyn.

Argymhelliad 9.

Dylai CNC roi diweddariad manwl ar gynnydd y gwaith o ddatblygu targedau bioamrywiaeth statudol.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Gwrthod

14. Noder mai Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am ddatblygu targedau bioamrywiaeth statudol i Gymru fel rhan o gyfraniad Cymru at ymrwymiadau'r DU i'r Confensiwn ar Amrywiaeth Fiolegol ac amcanion a thargedau Fframwaith Bioamrywiaeth Byd-eang Kunming-Montreal, ac nid CNC.

15. Lansiodd Llywodraeth Cymru ei hymgynghoriad Papur Gwyn ar egwyddorion amgylcheddol, trefniadau llywodraethu a thargedau bioamrywiaeth ar 30 Ionawr. Ymhlith agweddau eraill, mae'n cynnig cyflwyno targedau a dyletswyddau statudol ar gyfer diogelu ac adfer bioamrywiaeth yng Nghymru yn unol ag amserlenni 2030 a 2050 a bennwyd gan y GBF. Mae'r cynigion yn cynnwys cyflwyno Fframwaith Adfer Natur statudol gyda tharged bioamrywiaeth cyffredinol i'w ategu gan dargedau statudol ychwanegol a mwy penodol drwy is-ddeddfwriaeth. Mae'r cynigion hefyd yn cynnwys gofynion i Lywodraeth Cymru gyhoeddi strategaeth adfer natur statudol a chynllun gweithredu. Byddai'r Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol yn cael ei ddefnyddio fel y mecanwaith adrodd statudol allweddol ar gyfer monitro ac arddangos cyflawniad yn erbyn y targedau ar ôl iddynt gael eu datblygu, ac mae'n ofynnol i Weinidogion osod datganiad gerbron y Senedd yn nodi a yw'r targedau wedi'u cyflawni. Cynigir bod y corff llywodraethu newydd yn darparu gwaith craffu a goruchwylio annibynnol ar gyflawni'r targedau statudol.

16. Daeth yr ymgynghoriad Papur Gwyn i ben ar 30 Ebrill. Mae dadansoddiad o'r ymatebion i'r ymgynghoriad ar y gweill a rhagwelir y cyhoeddir yr allbynnau terfynol ddechrau mis Mehefin. Mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn drafftio ymateb polisi i'r ymgynghoriad a fydd yn cael ei gyhoeddi ochr yn ochr â'r dadansoddiad yn yr haf.

17. Mae CNC yn gweithio ochr yn ochr ag eraill megis y Cyd-bwyllgor Cadwraeth Natur i ddarparu gwybodaeth, tystiolaeth ac arbenigedd a chymorth i Lywodraeth Cymru gyda'i gwaith datblygu i sefydlu fframwaith bioamrywiaeth statudol a thargedau bioamrywiaeth statudol yn unol â blaenoriaeth Llesiant Cynllun Corfforaethol CNC: *Byd natur wrthi'n gwella*. Mae CNC hefyd yn cefnogi Archwiliad Dwfn o Fioamrywiaeth 30 x 30, sy'n un o dargedau'r GBF.

Argymhelliad 10.

Dylai Llywodraeth Cymru hwyluso deialog rhwng CNC, ffermwyr a grwpiau amgylcheddol i fynd i'r afael â'r anghytuno sylweddol ynghylch y dull o reoli llygredd amaethyddol.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn

18. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ymgysylltu ag amrywiaeth eang o randdeiliaid ynghylch mater cymhleth llygredd o ffynonellau amaethyddol. Mae hyn yn cynnwys swyddogion yn mynychu'n rheolaidd Is-Grŵp Fforwm Rheoli Tir Cymru ar Lygredd Amaethyddol. Mae'r Prif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig hefyd yn bwriadu cyd-gadeirio'r uwchgynhadledd afonydd nesaf yn y Sioe Fawr gan ganolbwyntio ar rôl a her amaethyddiaeth.

19. Mae Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) (Cymru) 2021 yn mynnu bod adolygiad yn cael ei gynnal bob 4 blynedd i asesu effeithiolrwydd y mesurau a osodir gan y Rheoliadau fel modd o leihau neu atal llygredd dŵr o ffynonellau amaethyddol ac, os oes angen, eu diwygio. Mis Ebrill 2025 yw'r dyddiad cau ar gyfer cwblhau'r adolygiad cyntaf.

20. Bydd yr adolygiad yn ymgorffori pob agwedd ar y Rheoliadau a bydd yn cynnwys y Mesurau Amgen a gynigiwyd yn flaenorol a'r Dull Rheoli Maethynnau Uwch. Bydd yn bwysig bod amrywiaeth eang o randdeiliaid yn cymryd rhan yn y ddeialog.

21. Mewn datganiad ysgrifenedig a gyhoeddwyd ar 27 Chwefror 2024 (Datganiad Ysgrifenedig: Ffermio yng Nghymru (27 Chwefror 2024) | LLYW.CYMRU), ymrwymodd y Prif Weinidog ar y pryd, Mark Drakeford, AS, a'r Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd ar y pryd, Lesley Griffiths AS, i benodi cadeirydd annibynnol i oruchwylio'r broses adolygu. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i fod yn ymrwymedig i'r penodiad hwn ac mae'r broses recriwtio yn mynd rhagddi ar hyn o bryd.

Argymhelliad 11.

Dylai CNC barhau i adolygu pa mor ddigonol yw'r adnoddau ar gyfer monitro a gorfodi'r Dull Rheoli Maethynnau Uwch sy'n cael ei adolygu.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn

22. Mae cytundeb lefel gwasanaeth presennol CNC gyda Llywodraeth Cymru yn cynnwys darparu gwaith monitro cydymffurfiaeth a gorfodi'r Dull Rheoli

Maethynnau Uwch, ac mae'r gwaith hwn yn para o 1 Ionawr 2024 tan 31 Rhagfyr 2024.

23. Mae nifer o reolwyr tir wedi hysbysu CNC eu bod yn bwriadu defnyddio'r ENMA yn ystod y cyfnod hwn. Ystyrir bod y safleoedd hyn lle bydd yr ENMA yn cael ei fabwysiadu yn safleoedd "risg uchel" ac fe'u cynhwysir yn rhaglen arolygiadau wedi'u targedu CNC a gynhelir gan Swyddogion Rheoli Llygredd Amaethyddol.

24. Mae cyllid ar gyfer y gwaith hwn yn ei le hyd at ddiwedd mis Mawrth 2025, ac mae Llywodraeth Cymru yn gweithio mewn partneriaeth â CNC wrth iddo geisio ymestyn y cytundeb lefel gwasanaeth a'i gyllid i'r blynyddoedd a ganlyn.

Argymhelliad 12.

Dylai CNC adolygu ei gynlluniau adnoddau coedwigaeth yn rheolaidd i sicrhau eu bod yn ymgorffori'r gwaith ymchwil ecolegol a'r rhagamcanion newid hinsawdd diweddaraf, a chynyddu'r defnydd o rywogaethau brodorol a phlannu cymysg i wella bioamrywiaeth a gwella'r gallu i wrthsefyll clefydau.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn

25. Mae adolygiadau o'r fath, sy'n ymgorffori'r gwaith ymchwil a'r rhagamcanion diweddaraf ar gyfer y dyfodol, yn elfennau hanfodol o reolaeth barhaus CNC o'i Hystadau Coetiroedd ac Ystadau Coetiroedd Llywodraeth Cymru. Mae'r rhain yn darparu mewnbwn i'r ffordd mae CNC yn cyflawni ei ddyletswydd i reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy..

26. Cynlluniau Adnoddau Coedwigaeth yw'r ddogfen reoli graidd ar gyfer Ystad Goetiroedd Llywodraeth Cymru. Maent yn cael eu diweddaru ar gylch 10 mlynedd, gyda phwynt adolygu bob 5 mlynedd. Mae'r cynlluniau hyn yn nodi amcanion hirdymor ac maent yn sail ar gyfer rhaglenni gwaith aml-flwyddyn, ar gyfer cymeradwyaeth reoleiddiol i gwympo coed, ac maent yn arf allweddol ar gyfer ymgynghori â rhanddeiliaid.

27. Wrth ddatblygu Cynlluniau Adnoddau Coedwigaeth, mae tîm CNC o gynllunwyr yn defnyddio egwyddorion Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy i ymateb i ystod o fanteision a risgiau, gan gynnwys cynhyrchu pren, addasu i'r newid yn yr hinsawdd, diogelu dŵr glân a rheoli perygl llifogydd, cadwraeth natur, gwella’r dirwedd a mynediad at natur. Mae gan CNC raglen i gyflwyno Cynlluniau Adnoddau Coedwigaeth, sy'n ymateb i

ystod ehangach o fanteision a risgiau, a fydd yn disodli'r Cynlluniau Dylunio Coedwig sydd wedi dyddio.

Argymhelliad 13.

Dylai CNC roi'r wybodaeth ddiweddaraf am unrhyw drafodaethau a gynhaliwyd gydag Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig ynghylch rheoli ardaloedd draenio mewnol a'r cynlluniau ar eu cyfer.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn

28. Ni fu unrhyw drafodaethau, ar y pwynt hwn, rhwng CNC ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig.

29. Nid yw CNC wedi cyflwyno unrhyw gais i Ysgrifennydd y Cabinet nac i swyddogion Llywodraeth Cymru am adolygiad o Ardaloedd Draenio Mewnol. Mae CNC wedi rhannu'r farn gyda swyddogion Llywodraeth Cymru ei bod o bosibl yn amser ystyried a oes angen adolygiad, o ystyried yr heriau sydd ynghlwm wrth yr argyfyngau hinsawdd a natur.